

Lamija HATIBOVIĆ, MA

Amer MASLO, MA

Orijentalni institut Univerziteta u Sarajevu

E-mail: lamija.hatibovic@hotmail.com; amermaslo9@gmail.com

Pregledni rad/Review article

UDK/UDC: 94(497.6)"2010/2020" (093)(091)

93/94:930(560)"2010/2020"

DOI: <https://doi.org/10.52259/historijskipogledi.2021.4.5.289>

PRILOZI O PROŠLOSTI BOSNE I HERCEGOVINE U TURSKOJ HISTORIOGRAFSKOJ PERIODICI (2010-2020)

Apstrakt: *U ovom prilogu predstavljani su radovi o povijesti Bosne i Hercegovine objavljeni u najuglednijim historiografskim časopisima u Republici Turskoj u periodu od 2010. do 2020. godine. U prvom dijelu rada objašnjen je kriterij zbog kojeg su se autori odlučili na časopise Belleten, Tarih Dergisi, Osmanlı Araştırmaları, Tarih İncelemeleri Dergisi, Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi – OTAM. Poseban osvrt je dat na radove bosanskohercegovačkih autora koji su objavljeni u tim časopisima. U periodu od 2010. do 2020. godine u ovim publikacijama svoje radove je objavilo šest bosanskohercegovačkih autora. Dva rada je objavila Kerima Filan (radove objavila u časopisima Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi – OTAM i Osmanlı Araştırmaları), dok su po jedan rad objavili Hatidža Čar-Drnda (u časopisu Belleten), Adnan Kadrić (u časopisu Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi – OTAM), Sabaheta Gačanin (u časopisu Tarih İncelemeleri Dergisi), Fahd Kasumović (u časopisu Belleten) i Aladin Husić (u časopisu Belleten). Pažnja je posvećena i radovima inostranih autora u kojima je istraživački fokus postavljen na Bosnu i Hercegovinu. Opširnije je predstavljeno šest radova objavljenih u Belletenu, čiji su autori Zafer Gölen, Hüsnü Demircan, Uğur Ünal, Tufan Turan, zatim dva rada objavljena u Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi – OTAM, autora Ayşe Zişan Furat i Vjerana Kursara, te jedan rad objavljen u Osmanlı Araştırmaları autorice Fatme Sel Turhan. U poređenju sa bosanskohercegovačkim autorima, kod turskih historičara osmanskog perioda primjetan je veći interes za izučavanjem bosanskohercegovačke historije 19. stoljeća, pa većina predstavljenih radova tematizira događaje iz tog stoljeća. Autori su ukazali na važnost, ali i određene nedostatke, radova turskih historičara. Posljednji dio rada posvećen je analizi citiranosti bosanskohercegovački autora u analiziranim časopisima i radovima. U*

radovima turskih i drugih istraživača rijetko se citiraju radovi na južnoslavenskim jezicima, dok je veći broj citiranih radova bosanskohercegovačkih autora koji su svoje radove objavljivali na turskom ili engleskom jeziku. Među citiranim autorima pronalazimo, između ostalih, Ahmeda Aličića, Hamdiju Kreševljakovića, Hatidžu Čar-Drnda, Smaila Čekića, Fikreta Karčića, Avdu Sućesku, Nedima Filipovića i Hazima Šabanovića. U radu su spomenuti i *In Memoriam* povodom smrti Ahmeda Aličića objavljen u 37. broju časopisa *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi (OTAM)*, te nekoliko prikaza knjiga koje su priredili ili napisali bosanskohercegovački autori. Kao prilog radu ponuđena je selektivna bibliografija radova, podijeljena na dva dijela. U prvom dijelu navedeni su radovi koji se u cjelosti ili većim dijelom odnose na prošlost Bosne i Hercegovine. Riječ je o 15 radova autora iz Bosne i Hercegovine, Turske i Hrvatske, te jednom *In Memoriamu*, o kojima je opširnije pisano u glavnom dijelu teksta. U drugom dijelu selektivne bibliografije pobrojana su 24 rada čiji se sadržaj djelomično odnosi na bosanskohercegovačku historiju. Među autorima tih radova nalaze se historičari sa svjetskom reputacijom poput Linde T. Darling i Feridun Emecena, ali i autori iz susjednih zemalja Dragana Amedoski i Marijan Premović.

Ključne riječi: *Historiografija, Bosna i Hercegovina, Turska, Osmansko Carstvo, Belleten, Tarih Dergisi, Osmanlı Araştırmaları, Tarih İncelemeleri Dergisi, Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi – OTAM.*

CONTRIBUTIONS ABOUT THE PAST OF BOSNIA AND HERZEGOVINA IN TURKISH HISTORIOGRAPHIC PERIODICS (2010-2020)

Abstract: *This article presents papers on the history of Bosnia and Herzegovina published in the most prestigious historiographical journals in the Republic of Turkey in the period from 2010 to 2020. The first part of the paper explains the criteria for which the authors decided on the journals Belleten, Tarih Dergisi, Osmanlı Araştırmaları, Tarih İncelemeleri Dergisi, Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi - OTAM. Special attention is given to the works of Bosnian authors published in these journals. In the period from 2010 to 2020, six Bosnian authors published their works in these publications. Two papers were published by Kerima Filan (papers published in Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi - OTAM and Osmanlı Araştırmaları), while one paper was published by Hatidža Čar-Drnda (in Belleten journal) and Adnan Ararić (in Tarih journal Osmanlı Uygulama Merkezi Dergisi - OTAM), Sabaheta Gačanin (in Tarih İncelemeleri Dergisi),*

Fahd Kasumović (in Belleten journal) and Aladin Husić (in Belleten journal). Attention is also paid to the works of foreign authors in which the research focus is on Bosnia and Herzegovina. Six papers published in the Bulletin are presented in more detail, by Zafer Gölen, Hüsnü Demircan, Uğur Ünal, Tufan Turan, then two papers published in Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi - OTAM, by Ayşa Zişan Furat and Kurana published in Osmanlı Araştırmaları by Fatma Sel Turhan. Compared to Bosnian authors, Turkish historians of the Ottoman period have a greater interest in studying the history of Bosnia and Herzegovina in the 19th century, so most of the presented works deal with the events of that century. The authors pointed out the importance, but also certain shortcomings, of the works of Turkish historians. The last part of the paper is dedicated to the analysis of citations of Bosnian authors in the analyzed journals and papers. Papers in Turkish and other researchers rarely cite papers in South Slavic languages, while a large number of cited papers are by Bosnian authors who have published their papers in Turkish or English. Among the cited authors we find, among others, Ahmed Aličić, Hamdija Kreševljaković, Hatidža Čar-Drnd, Smail Čekić, Fikret Karčić, Avdo Sućeska, Nedim Filipović and Hazim Šabanović. The paper also mentions In Memoriam on the occasion of the death of Ahmed Aličić, published in the 37th issue of the journal Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi (OTAM), and several reviews of books prepared or written by Bosnian authors. A selective bibliography of papers, divided into two parts, was offered as a contribution to the paper. The first part lists the works that relate in whole or in part to the past of Bosnia and Herzegovina. These are 15 works by authors from Bosnia and Herzegovina, Turkey and Croatia, and one In Memoriam, which is written in more detail in the main part of the text. The second part of the selective bibliography lists 24 works whose content is partly related to the history of Bosnia and Herzegovina. Among the authors of these works are world-renowned historians such as Linda T. Darling and Feridun Emecena, but also authors from neighboring countries Dragana Amedoski and Marijan Premović.

Key words: *Historiography, Bosnia and Herzegovina, Turkey, Ottoman Empire, Belleten, Tarih Dergisi, Osmanlı Araştırmaları, Tarih İncelemeleri Dergisi, Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi - OTAM.*

Uvod

U Republici Turskoj trenutno izlazi na desetine naučnih časopisa posvećenih izučavanju historije Turske i Osmanskog Carstva, a posljednjih godina vidljiva je tendencija rasta kada je riječ o objavljivanju publikacija sličnog profila u ovoj državi. Glavni cilj rada je predstaviti tekstove objavljene u periodu od 2010. do 2020. godine u nekoliko najrenomiranijih turskih historiografskih časopisa, a čiji se sadržaj tematski odnosi na prošlost prostora Bosne i Hercegovine.

Prilikom pripreme ovog rada pregledan je veći broj časopisa, te je izvršena selekcija u kojoj su se autori odlučili na pet časopisa koji spadaju među najuglednije turske naučne časopise, a kao parametri pri odabiru uzeti su tradicija časopisa, imena istraživača koji su u prošlosti objavljivali u tim časopisima, citiranost radova iz tih časopisa, te baze u kojima su časopisi indeksirani. Ovom prilikom predstavljeni su prilozi o prošlosti Bosne i Hercegovine objavljeni u spomenutom vremenskom periodu u sljedećim periodičnim historiografskim publikacijama:

- *Belleten* (Izdavač: Türk Tarih Kurumu, Prva godina izdanja: 1937, Broj objavljenih časopisa zaključno s 2020. godinom: 301),
- *Tarih Dergisi* (İstanbul Üniversitesi, 1949, 72),
- *Osmanlı Araştırmaları* (İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, 1980, 56),
- *Tarih İncelemeleri Dergisi* (Ege Üniversitesi, 1983, 54),
- *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi – OTAM* (The Center for Ottoman Studies Ankara University, 1990, 43).

Bosanskohercegovački autori i njihovi radovi

Broj osmanista, historičara, turkologa, arabista i iranista iz Bosne i Hercegovine koji su objavljivali svoje radove u periodu od 2010. do 2020. godine u gore navedenim časopisima nije veliki. Objavljena su dva rada Kerime Filan, profesorice na Odsjeku za orijentalnu filologiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu (UNSA), dok je objavljen i po jedan rad rahmetli Hatidže Čar-Drnda (bivša uposlenica Orijentalnog instituta UNSA), Adnana Kadrića (Orijentalni institut UNSA), Sabahete Gačanin (Orijentalni institut UNSA), Fahda Kasumovića (Odsjek za historiju Filozofskog fakulteta UNSA) i Aladina Husića (Orijentalni institut UNSA). Rad Hatidže Čar-Drnda je objavljen na turskom jeziku, dok su ostali radovi objavljeni na engleskom jeziku.

U okviru 33. broja časopisa *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi – OTAM*, 2013. godine objavljen je rad turkologinje Kerime Filan „Religious Puritans in Sarajevo in the 18th century” u kojem je autorica na osnovu bilješki iz medžmue Mula Mustafe Bašeskije pisala, između

ostaloga, o prisustvu *muteasiba* (vjerskih zanesenjaka) u Sarajevu, njihovom utjecaju na svakodnevni život, te sukobima u koje su ulazili.¹ Dvije godine kasnije, u 45. broju časopisa *Osmanlı Araştırmaları* objavljen je još jedan rad Kerime Filan „Dictionary in Verse: A Poetic and Lexicographic Work” u kojem je autorica istraživala poetske i leksikografske karakteristike rječnika Muhameda Hevajja Uskufija.²

Među radovima 269. broja časopisa *Belleten*, objavljenog 2010. godine, našao se i rad jedne od najistaknutijih bosanskohercegovačkih osmanistkinja, Hatidže Čar-Drnda.³ Rad je objavljen na turskom jeziku pod naslovom „Pljevlja'da (Taşluca) Nüfusun Yapısı -15. Yüzyılın İkinci Yarısı ve 16. Yüzyıl”, a u njemu se autorica osvrnula na razvoj Pljevalja (Taslidže), te na demografsku strukturu tog mjesta u drugoj polovini 15. stoljeća i u 16. stoljeću.⁴

Povijest Jevreja u osmanskoj Bosni zauzima centralno mjesto u radovima „Jews in the state agencies and offices of the Bosnian Vilayat from 1868 to 1878 (a framework of understanding issues of Minorities in the Ottoman Empire in the second half of the 19th century)” i „Jews of Sarajevo and Their Place in the Ottoman Society of Bosnia”. Autor prvonavedenog rada, objavljenog u 33. broju časopisa *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi – OTAM*, je turkolog Adnan Kadrić. Cilj autora je bio da ponudi opći okvir za razumijevanje pitanja manjina u kasnoosmanskoj Bosni. Kadrić je tako čitateljima, na osnovu novina koje su izlazile u zadnjoj deceniji osmanske uprave u Bosni, predstavio informacije o prisutnosti Jevreja u osmanskoj administraciji u Bosanskom vilajetu.⁵ Drugonavedeni rad je napisao Aladin Husić, a objavljen je u 301. broju časopisa *Belleten*. Autor u tom radu pravi kratak osvrt na mjesto i ulogu koju su imali Jevreji u Sarajevu od sredine 16. do 19. stoljeća.⁶

Jedini bosanskohercegovački autor koji je u posljednjih deset godina objavio rad u časopisu *Tarih İncelemeleri Dergisi* je iranistkinja Sabaheta Gačanin. Rad nosi naslov „Persian Language as Vehicle of Islamic Cultural

¹ Kerima Filan, Religious Puritans in Sarajevo in the 18th century, *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi (OTAM)*, 33, Ankara 2013, 43-62.

² Kerima Filan, Dictionary in Verse: A Poetic and Lexicographic Work, *Osmanlı Araştırmaları*, 45/45, İstanbul 2015, 185-207.

³ Hatidža Čar-Drnda je preminula 2014. godine. Svoju naučnu karijeru gradila je u Orijentalnom institutu, a njen naučni doprinos čini je jednom od najznačajnijih bosanskohercegovačkih osmanistkinja. Vidjeti: Sabaheta Gačanin, Hatidža Čar-Drnda (1947-2014), *Prilozi za orijentalnu filologiju*, 64/2014, Sarajevo 2015, 33-35.

⁴ Hatidža Čar-Drnda, Pljevlja'da (Taşluca) Nüfusun Yapısı -15. Yüzyılın İkinci Yarısı ve 16. Yüzyıl, *Belleten*, 74/269, Ankara 2010, 113-126.

⁵ Adnan Kadrić, Jews in the state agencies and offices of the Bosnian Vilayat from 1868 to 1878 (a framework of understanding issues of Minorities in the Ottoman Empire in the second half of the 19th century), *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi (OTAM)*, 33, Ankara 2013, 95-111.

⁶ Aladin Husić, Jews of Sarajevo and Their Place in the Ottoman Society of Bosnia, *Belleten*, 84/301, Ankara 2020, 1097-1114.

Memory in Ottoman Bosnia”, a autorica je u njemu nastojala da ukaže na značaj perzijskog jezika i njegov utjecaj na kulturu i književnu tradiciju u osmanskoj Bosni. Gaćanin se u tom kontekstu osvrnula na nekoliko značajnih ličnosti poput Derviš-paše Bajezidagića, Hasana Zijaije Mostarca, Ahmeda Taliba Bošnjaka, Ahmeda Hatema Akovalizadea i drugih.⁷

„Understanding Ottoman Heritage in Bosnia and Herzegovina: Conversions to Islam in the Records of the Sarajevo Sharia Court, 1800-1851.” je naslov rada objavljenog u 288. broju *Belletena*, 2016. godine. Fahd Kasumović, autor ovog rada, na osnovu podataka iz siđžila pohranjenih u Gazi Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu, donio je istraživačima niz korisnih informacija o prelascima na islam u prvoj polovini 19. stoljeća pred Šerijatskim sudom u Sarajevu.⁸

Korisno bi bilo da u narednom periodu broj bosanskohercegovačkih istraživača osmanske povijesti koji objavljuju radove u prestižnim turskim, ali i evropskim časopisima, bude veći. Takav ishod bi imao dvojak efekt. Sa jedne strane bi moglo doći do veće citiranosti domaćih autora, dok bi to sa druge strane zasigurno bilo od pomoći istraživačima koji se ne služe južnoslavenskim jezicima, te bi upotpunilo rezultate njihovih istraživanja. Uredništva bosanskohercegovačkih historiografskih časopisa bi mogla razmotriti i mogućnost povremenog prevođenja na engleski jezik nekih od esencijalnih radova nastalih za vrijeme Jugoslavije i nakon njenog raspada, a koji se odnose na prošlost južnoslavenskih prostora pod osmanskom upravom.

Radovi inostranih autora o bosanskohercegovačkoj historiji

U časopisu *Belleten*, tri rada vezana za bosanskohercegovačku historiju objavio je turski historičar Zafer Gölen, jedan od najboljih poznavatelja tanzimatskog perioda. U radu „Osmanlı Yurdu Olan Bosna Hersek'te XIX. Yüzyıldaki Siyasi Olaylar” objavljenom u 270. broju ovog časopisa 2010. godine. Gölen je nastojao prikazati nerazumijevanje i sukobe na relaciji konzervativnog muslimanskog stanovništva u Bosni i osmanske vlade, te kršćana i osmanske vlade. Gölen je iznio mišljenje prema kojem bosanski muslimani ni nakon okupacije i aneksije nisu izgubili nadu u to da će ih osmanska vlada spasiti. Iako se to nije desilo, Osmansko Carstvo, a kasnije i Turska, su rado prihvatili bosanskohercegovačke muslimane u svojoj zemlji.⁹ U 277. broju *Belletena*, Gölen je objavio rad „Bosna Valisi Mehmed Vecihi

⁷ Sabaheta Gaćanin, Persian Language as Vehicle of Islamic Cultural Memory in Ottoman Bosnia, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 31/1, İzmir 2016, 167-175.

⁸ Fahd Kasumović, Understanding Ottoman Heritage in Bosnia and Herzegovina: Conversions to Islam in the Records of the Sarajevo Sharia Court, 1800-1851, *Belleten*, 80/288, Ankara 2016, 507-530.

⁹ Zafer Gölen, Osmanlı Yurdu Olan Bosna Hersek'te XIX. Yüzyıldaki Siyasi Olaylar, *Belleten*, 74/270, Ankara 2010, 421-476.

Paşa'nın Muhakemesi". U tom radu autor piše o postupku suđenja bosanskom upravitelju Mehmed Salih Vedžihi-paši (1835-1840), poznatom po tome što je u vrijeme tanzimata ukinuo kapetanije i ajanska vijeća što je dovelo do pobuna u Bosni i brojnih optužbi protiv Vedžihi-paše, te je on u konačnici i smijenjen.¹⁰ Posljednji Gölenov rad vezan za historiju Bosne i Hercegovine, objavljen u *Belletenu*, je „Tanzimât Döneminde Osmanlı Devleti'nin Bosna Hersek Ormanlarını Korumaya Yönelik Çabaları” (br. 288/ god. 2016). Autor je veoma opširno pisao naporima koje su ulagale osmanske vlasti, u periodu tanzimata, kako bi zaštitile šume u Bosanskom ejaletu/vilajetu, smatrajući da je takva politika doprinijela prosperitetu koji danas imaju bosanskohercegovačke šume.¹¹ U *Belletenu* su objavljena još tri rada koja se direktno tiču bosanskohercegovačke historije. Hüsnü Demircan u radu „Kültürel Temizlik ve Bütünleşme Politikalarında Tarihin Rolü: Bosna Örneği” (br. 276, god. 2015) se bavi zadnjim ratom u Bosni i Hercegovini (1992-1995) te proučava muslimanski identitet za vrijeme osmanske uprave i kršćanski identitet za vrijeme srednjeg vijeka.¹² U 290. broju *Belletena* objavljen je rad Uğur Ünala „Sultan Abdülaziz Döneminde Bosna Nizâmiye Alayları (1861-1876)” gdje je fokus stavljen na proučavanje Nizamiya u Bosni u periodu vladavine sultana Abdülaziza,¹³ dok je u 294. broju ovog časopisa objavljen rad Tufana Turana „İspanya Elçilik Raporlarında 1875 Hersek İsyanı” u kojem autor čitateljima predstavlja način na koji su španski veleposlanici u Istanbulu, Beču, Berlinu i Sankt Petersburgu obavještavali svoju vladu o napretku ustanka u Hercegovini i Bosni.¹⁴ Radovi objavljeni u *Belletenu* su izuzetno vrijedni za istraživače koji se prije svega bave historijom Bosanskog ejaleta/vilajeta u 19. stoljeću, a jedan od osnovnih nedostataka ovih radova je činjenica da njihovi autori nedovoljno poznaju historiografske radove na južnoslavenskim jezicima, koji bi zasigurno bili od pomoći i doprinijeli kvaliteti njihovih tekstova. Takvo stanje uzrokuje pojavu da se u pojedinim radovima, poput onih Zafera Gölena, čitateljima nudi isključivo turska perspektiva događaja iz prošlosti.

Nešto bolje poznavanje južnoslavenske literature vidimo u radovima Fatme Sel Turhan. Ova historičarka se u svojim radovima uglavnom bavila istraživanjem ustanka Husein-kapetana Gradašćevića. Godine 2009. na Univerzitetu Boğaziçi odbranila je doktorsku tezu pod naslovom *Rebelling for the Old Order: Ottoman Bosnia, 1826-1836*, da bi 2014. godine u izdanju I. B. Tauris bila objavljena prerađena verzija njene doktorske disertacije *The*

¹⁰ Zafer Gölen, Bosna Valisi Mehmed Vecihi Paşa'nın Muhakemesi, *Belleten*, 76/277, Ankara 2012, 849-878.

¹¹ Zafer Gölen, Tanzimât Döneminde Osmanlı Devleti'nin Bosna Hersek Ormanlarını Korumaya Yönelik Çabaları, *Belleten*, 80/288, Ankara 2016, 547-572.

¹² Hüsnü Demircan, Kültürel Temizlik ve Bütünleşme Politikalarında Tarihin Rolü: Bosna Örneği, *Belleten*, 79/286, Ankara 2015, 1121-1138.

¹³ Uğur Ünal, Sultan Abdülaziz Döneminde Bosna Nizâmiye Alayları (1861-1876), *Belleten*, 81/290, Ankara 2017, 227-242.

¹⁴ Tufan Turan, İspanya Elçilik Raporlarında 1875 Hersek İsyanı, *Belleten*, 82/294, Ankara 2018, 627-673.

Ottoman Empire and the Bosnian Uprising: Janissaries, Modernisation and Rebellion in the Nineteenth Century (Library of Ottoman Studies).¹⁵ Iste godine, u 44. broju časopisa *Osmanlı Araştırmaları*, ova autorica je napisala kraći rad naslovljen „The Rebellious Kapudan of Bosnia: Hüseyin Kapudan (1802-1834)” o Huseinu-kapetanu Gradašćeviću, političkim prilikama u Bosanskom ejaletu, otporu lokalne elite u Bosni centralnoj vlasti, te o gašenju ustanka i o Huseinovoj smrti u Istanbulu.¹⁶

U ovom pregledu osvrnut ćemo se na još dva rada objavljena u časopisu *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi (OTAM)*. Ayşe Zişan Furat, autorica koja također spada u red turskih historičara koji dosta dobro poznaju bosanskohercegovačku historiju, objavila je rad „Berlin Antlaşması sonrasında Balkanlar’da Cemaat-i İslamiyelerin teşekkülü (1878-1918)” (br. 33, god. 2013). Zişan Furat se u ovom radu bavi proučavanjem nastanka i razvoja islamskih zajednica na Balkanu nakon Berlinskog kongresa i odluka donesenih tom prilikom.¹⁷ Hrvatski osmanista Vjeran Kursar je u 34. broju ovog časopisa 2013. godine objavio rad „Being an Ottoman Vlach: On Vlach identity (Ies), role and status in western parts of the Ottoman Balkans (15th-18th centuries)” u kojem je izučavao ulogu i status Vlaha u osmanskoj državi, te je u tom radu iznio interesantne podatke vezane za bosanskohercegovačku prošlost.¹⁸

Kao što se može vidjeti, za razliku od bosanskohercegovačkih historičara osmanskog perioda i osmanista koji najčešće istražuju prošlost perioda od druge polovine 15. stoljeća do kraja 18. stoljeća, kod turskih autora je puno prisutnije bavljenje historijom Bosanskog ejaleta/vilajeta u kasnoosmanskom periodu. To možda donekle objašnjava, uz nepoznavanje turskog jezika, razlog zbog kojeg su ovi turski autori rijetko citirani u Bosni i Hercegovini. U bibliografiji radova koja se nalazi u prilogu rada nabrojani su oni radovi koji se također svojim jednim dijelom odnose na historiju Bosne i Hercegovine, ali se ovom prilikom nećemo zadržavati na njihovom predstavljanju.

¹⁵ Vidjeti: Fatma Sel Turhan, *The Ottoman Empire and the Bosnian Uprising: Janissaries, Modernisation and Rebellion in the Nineteenth Century*, London-New York: I.B Tauris, 2014.

¹⁶ Fatma Sel Turhan, *The Rebellious Kapudan of Bosnia: Hüseyin Kapudan (1802-1834)*, *Osmanlı Araştırmaları*, 44/44, İstanbul 2014, 457-474.

¹⁷ Ayşe Zişan Furat, *Berlin Antlaşması sonrasında Balkanlar’da Cemaat-i İslamiyelerin teşekkülü (1878-1918)*, *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi (OTAM)*, 33, Ankara 2013, 63-93.

¹⁸ Vjeran Kursar, *Being an Ottoman Vlach: On Vlach identity (Ies), role and status in western parts of the Ottoman Balkans (15th-18th centuries)*, *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi (OTAM)*, 34, Ankara 2013, 115-161.

Citiranost bosanskohercegovačkih autora

U radovima turskih i drugih autora kojima južnoslavenski jezici nisu maternji, autori iz Bosne i Hercegovine se rijetko citiraju. U člancima koji su uvršteni u selektivnu bibliografiju u prilogu, citirano je samo nekoliko radova bosanskohercegovačkih autora na maternjem jeziku.

Zafer Gölen citira u više navrata djelo *Uređenje bosanskog ejaleta od 1789. do 1878. godine* autora Ahmeda Aličića, te djelo Hamdije Kreševljakovića o kapetanijama u Bosni i Hercegovini.¹⁹ Fatma Sel Turhan se poziva na iste autore. Od Ahmeda Aličića citira djelo o pokretu za autonomiju, a od Hamdije Kreševljakovića četvrti tom izabranih djela.²⁰ Ayşe Zişan Furat citira Ferdu Hauptmana (*Borba muslimana Bosne i Hercegovine za vjersku vakufsko-mearifsku autonomiju*), Mustafu Imamovića (*Pravni položaj i unutrašnji politički razvitak Bosne i Hercegovine od 1878. do 1914*) i Omera Nakičevića (*Istorijski razvoj institucije Rijaset*),²¹ dok je u radu autora Hüsnü Demircana citiran rad „Prestanak važenja šerijatskog prava kao pozitivnog prava 1945. godine u Bosni i Hercegovini” autora Enesa Durmiševića.²²

Kada je riječ o radovima bosanskohercegovačkih autora na engleskom jeziku citirani su Hatidža Čar-Drnda,²³ Smail Ćekić,²⁴ Fikret Karčić,²⁵ Ivan Lovrenović²⁶ i Avdo Sućeska,²⁷ dok od radova bosanskohercegovačkih autora prevedenih na turski jezik citirani su Ivo Andrić,²⁸ Branislav Đurđev,²⁹ Ćazim

¹⁹ Zafer Gölen, *Osmanlı Yurdu Olan Bosna Hersek'te XIX. Yüzyıldaki Siyasi Olaylar*, 426, 428, 431, 435, 437.

²⁰ Fatma Sel Turhan, *The Rebellious Kapudan of Bosnia: Hüseyin Kapudan (1802-1834)*, 473, 474.

²¹ Ayşe Zişan Furat, *Berlin Antlaşması sonrasında Balkanlar'da Cemaat-i İslamiyelerin teşekkülü (1878-1918)*, 90.

²² Hüsnü Demircan, *Kültürel Temizlik ve Bütünleşme Politikalarında Tarihin Rolü: Bosna Örneği*, 1137.

²³ Linda T. Darling, Nasihatnameler, İcmal Defterleri, and the Timar –Holding Ottoman Elite in the Late Sixteenth Century– Part II, Including the Seventeenth Century, *Osmanlı Araştırmaları*, 45/45, İstanbul 2015, 22.

²⁴ Hüsnü Demircan, *Kültürel Temizlik ve Bütünleşme Politikalarında Tarihin Rolü: Bosna Örneği*, 1137.

²⁵ Ayşe Zişan Furat, *Berlin Antlaşması sonrasında Balkanlar'da Cemaat-i İslamiyelerin teşekkülü (1878-1918)*, 90-93.

²⁶ Zafer Gölen, *Osmanlı Yurdu Olan Bosna Hersek'te XIX. Yüzyıldaki Siyasi Olaylar*, 424.

²⁷ Fatih Yeşil, “III. Selim Devri Siyasi Literatürüne Bir Katkı: Yeni Bir Layiha Üzerine Notlar”, *Belleten*, 76/275, Ankara 2012, 144.

²⁸ Zafer Gölen, *Osmanlı Yurdu Olan Bosna Hersek'te XIX. Yüzyıldaki Siyasi Olaylar*, 437; Neriman Ersoy-Hacısalıhoğlu, *Bulgaristan Tarih Algısında ve Tarih Ders Kitaplarında Devşirme Sistemi ve Yeniçeriler*, *Tarih Dergisi*, 66, İstanbul 2017, 143.

²⁹ Isto, 421; Uğur Ünal, *Sultan Abdülaziz Döneminde Bosna Nizâmiye Alayları (1861-1876)*, 241; Iako nije rođen u Bosni i Hercegovini Branislav Đurđev je uvršten na ovu listu iz razloga što je veći dio života proveo u Bosni i Hercegovini, te spada u red najzaslužnijih osoba koje su od Sarajeva u periodu od 1950. do 1992. godine napravile jedan od glavnih centara za izučavanje orijentalnih jezika i osmanskih studija.

Hadžimejlić,³⁰ Hamdija Kreševljaković,³¹ Rusmir Mahmutćehajić,³² Tajib Okić,³³ Enes Pelidija,³⁴ Avdo Sućeska³⁵ i Hazim Šabanović.³⁶

Treba spomenuti i da je Hatice Oruç 2015. godine u 37. broju *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi (OTAM)* napisala In Memoriam povodom smrti istaknutog bosanskohercegovačkog osmaniste Ahmeda Aličića, inače njenog mentora prilikom izrade doktorske disertacije.³⁷ Osim toga, u istom časopisu Oruç je objavila i prikaze knjiga *Sidžili kadije kaze Novi Pazar od 1766. do 1768. godine* (koje je s osmansko-turskog jezika preveo i stručno obradio dr. Ahmed S. Aličić)³⁸ i knjige Aladina Husića *Hadž iz Bosne za vrijeme osmanske vladavine*.³⁹

Kada govorimo o ovoj vrsti podataka treba imati na umu da oni nisu potpuni, te da se ovo stanje odnosi samo na radove koji su uvršteni u selektivnu bibliografiju na kraju rada. Uvidom u sve radove, a ne samo one koji se odnose na historiju Bosne i Hercegovine, broj citiranih autora i njihovih radova, posebno na turskom jeziku, bi vjerovatno bio veći. Kao jedan od primjera navest ćemo rad Kumiko Saito „16. ve 17. Yüzyıllar Doğu ve Güneydoğu Anadolu'sunda Timarların Çeşitli Biçimleri: Farklı Uygulamalara Tek İsim Koymak” objavljen u 51. broju časopisa *Osmanlı Araştırmaları* gdje je citiran rad Nedima Filipovića o odžakluk timarima u Bosni i Hercegovini.⁴⁰

Zaključak

U turskim historiografskim časopisima povremeno se pojavljuju radovi koji se većim ili manjim dijelom odnose na historiju prostora Bosne i Hercegovine. Njihovi autori su uglavnom turski i bosanskohercegovački

---

³⁰ Zafer Gölen, *Osmanlı Yurdu Olan Bosna Hersek'te XIX. Yüzyıldaki Siyasi Olaylar*, 421.

³¹ *Isto*, 434.

³² *Isto*, 421.

³³ Fikret Yılmaz, Selim'i Yazmak, *Osmanlı Araştırmaları*, 51/51, İstanbul 2018, 356.

³⁴ Zafer Gölen, *Osmanlı Yurdu Olan Bosna Hersek'te XIX. Yüzyıldaki Siyasi Olaylar*, 424.

³⁵ *Isto*, 422, 435.

³⁶ Fikret Yılmaz, *Selim'i Yazmak*, 356.

³⁷ Hatice Oruç, Vefeyât: Dr. Ahmed S. Aličić (1934-2014), *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi (OTAM)*, 37, Ankara 2015, 413-416.

³⁸ Hatice Oruç, Kitap tanıtımı: Sidžili kadije kaze Novi Pazar od 1766. do 1768. godine, s osmansko-turskoga jezika preveo i obradio Ahmed S. Aličić, Novi Pazar- Sarajevo, 2012, 211 s. 32 cm, *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi (OTAM)*, 35, Ankara 2014, 201-203.

³⁹ Hatice Oruç, Kitap tanıtımı: Aladin Husić, Hadž iz Bosne za vrijeme osmanske vladavine, Sarajevo 2014, 248 s. *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi (OTAM)*, 37, Ankara 2015, 401-408.

⁴⁰ Kumiko Saito, 16. ve 17. Yüzyıllar Doğu ve Güneydoğu Anadolu'sunda Timarların Çeşitli Biçimleri: Farklı Uygulamalara Tek İsim Koymak, *Osmanlı Araştırmaları*, 52/51, İstanbul 2018, 65.

istraživači, a radovi se najčešće odnose na period osmanske uprave nad Bosanskim ejaletom/vilajetom. Ovom prilikom analiziran je sadržaj pet časopisa: *Belleten*, *Tarih Dergisi*, *Osmanlı Araştırmaları*, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi – OTAM*. U razmatranom periodu od 2010. do 2020. godine, u ovim časopisima objavljeno je ukupno sedam radova od strane šest bosanskohercegovačkih autora. Dva rada je objavila Kerima Filan u časopisima *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi – OTAM* i *Osmanlı Araştırmaları*. Po jedan rad u časopisu *Belleten* objavili su Hatidža Čar-Drnda, Fahd Kasumović i Aladin Husić. Adnan Kadrić je objavio jedan rad u časopisu *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi – OTAM*, dok je u časopisu *Tarih İncelemeleri Dergisi* objavljen rad Sabahete Gačanin. Sa druge strane, objavljeno je osam radova turskih autora, u kojima je fokus uglavnom stavljen na izučavanje tanzimatskog perioda. Šest od osam radova objavljeno je u *Belletenu*, a autori tih radova su Zafer Gölen (tri rada), Hüsnü Demircan, Uğur Ünal i Tufan Turan, dok su po jedan rad objavile Fatma Sel Turhan u časopisu *Osmanlı Araştırmaları* i Ayşe Zişan Furat u *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi – OTAM*. Radovi turskih historičara su izuzetno vrijedni za istraživače koji se prije svega bave historijom Bosanskog ejaleta/vilajeta u 19. stoljeću, ali jedan od osnovnih nedostataka većine tih radova je činjenica da njihovi autori nedovoljno poznaju historiografske radove na južnoslavenskim jezicima, koji bi zasigurno bili od pomoći i doprinijeli kvaliteti njihovih tekstova. Takvo stanje uzrokuje pojavu da se u pojedinim radovima čitateljima nudi isključivo turska perspektiva događaja iz prošlosti. Jezička barijera je utjecala i na slabiju citiranost bosanskohercegovačkih autora koji su pisali na maternjem jeziku, a u skladu s činjenicom da su se turski autori koji su pisali o Bosni i Hercegovini uglavnom bavili historijom 19. stoljeća, onda ne čudi što su među citiranim radovima napisanim na bosanskom jeziku najzastupljeniji oni koje su napisali Hamdija Kreševljaković i Ahmed Aličić. Nešto veća je citiranost onih radova bosanskohercegovačkih autora koji su objavljeni na turskom ili engleskom jeziku, pa tako među citiranim autorima pronalazimo, između ostalih, Hatidžu Čar-Drnda, Smaila Čekića, Fikreta Karčića, Avdu Sućesku, Nedima Filipovića i Hazima Šabanovića. U cilju približavanja istraživačkih rezultata bosanskohercegovačke historiografije turskim istraživačima, i obrnuto, vrijedilo bi razmotriti mogućnost povremenog prevođenja radova sa bosanskog na turski ili engleski jezik, te sa turskog na bosanski ili engleski jezik. Tako bi brojni vrijedni prilozi, od kojih su neki predstavljeni i u ovom radu, imali veći korisnički potencijal.

Summary

Turkish historiographical journals occasionally publish works that are more or less related to the history of Bosnia and Herzegovina. Their authors are

mainly Turkish and Bosnian researchers, and the works most often refer to the period of Ottoman rule over the Bosnian eyalet / vilayet. On this occasion, the content of five journals was analyzed: *Belleten*, *Tarih Dergisi*, *Osmanlı Araştırmaları*, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi - OTAM*. In the period from 2010 to 2020, a total of seven papers were published in these journals by six Bosnian authors. Two papers were published by Kerima Filan in the journals *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi - OTAM* and *Osmanlı Araştırmaları*. Hatidža Čar-Drnda, Fahd Kasumović and Aladin Husić published one paper each in the *Belleten* magazine. Adnan Kadrić published one paper in the journal *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi - OTAM*, while the paper *Tarih İncelemeleri Dergisi* published a paper by Sabaheta Gačanin. On the other hand, eight works by Turkish authors have been published, in which the focus is mainly on the study of the tanzimat period. Six of the eight papers were published in *Belleten*, and the authors of these papers are Zafer Gölen (three papers), Hüsnü Demircan, Uğur Ünal and Tufan Turan, while one paper each was published by Fatma Sel Turhan in *Osmanlı Araştırmaları* and Ayşe Zişan Furat in *Osmanlı Tarih Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi - OTAM*. The works of Turkish historians are extremely valuable for researchers who primarily deal with the history of the Bosnian eyalet / vilayet in the 19th century, but one of the main shortcomings of most of these works is the fact that their authors do not know enough historiographical works in South Slavic languages. and contributed to the quality of their texts. Such a situation causes the appearance that in some works the readers are offered exclusively the Turkish perspective of events from the past. The language barrier also affected the lower citation of Bosnian authors who wrote in their mother tongue, and in line with the fact that Turkish authors who wrote about Bosnia and Herzegovina mainly dealt with the history of the 19th century, it is not surprising that among the cited works written in the Bosnian language is most represented by those written by Hamdija Kreševljaković and Ahmed Aličić. Those works by Bosnian-Herzegovinian authors that were published in Turkish or English are somewhat more cited, so among the cited authors we find, among others, Hatidža Čar-Drnda, Smail Čekić, Fikret Karčić, Avdo Sućeska, Nedim Filipović and Hazim Šabanović. In order to bring the research results of Bosnian historiography closer to Turkish researchers, and vice versa, it would be worth considering the possibility of periodically translating papers from Bosnian into Turkish or English, and from Turkish into Bosnian or English. Thus, a number of valuable contributions, some of which are presented in this paper, would have greater user potential.

PRILOG RADU

Selektivna bibliografija radova o prošlosti Bosne i Hercegovine u turskim historiografskim časopisima (2010-2020)

Radovi koji se u potpunosti dotiču prostora Bosne i Hercegovine:

1. DEMİRCAN, Hüsnü
Kültürel Temizlik ve Bütünleşme Politikalarında Tarihin Rolü: Bosna Örneği, *Belleten*, Cilt 79, sayı 286 (2015), 1121-1138.
2. FILAN Kerima,
Religious Puritans in Sarajevo in the 18th century, *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi (OTAM)*, sayı 33 (2013), 43-62.
3. FILAN, Kerima
Dictionary in Verse: A Poetic and Lexicographic Work, *Osmanlı Araştırmaları*, Cilt 45, sayı 45, (2015), 185-207.
4. GAÇANIN, Sabaheta
Persian Language as Vehicle of Islamic Cultural Memory in Ottoman Bosnia, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, Cilt 31, sayı 1 (2016), 165-175.
5. GÖLEN, Zafer
Osmanlı Yurdu Olan Bosna Hersek'te XIX. Yüzyıldaki Siyasi Olaylar, *Belleten*, Cilt 74, sayı 270 (2010), 421-476.
6. GÖLEN, Zafer
Bosna Valisi Mehmed Vecihi Paşa'nın Muhakemesi, *Belleten*, Cilt 76, sayı 277 (2012), 849-878.
7. GÖLEN, Zafer
Tanzimât Döneminde Osmanlı Devleti'nin Bosna Hersek Ormanlarını Korumaya Yönelik Çabaları, *Belleten*, Cilt 80, sayı 288 (2016), 547-572.
8. HUSIĆ, Aladin
Jews of Sarajevo and Their Place in the Ottoman Society of Bosnia, *Belleten*, Cilt 84, sayı 301 (2020), 1097-1114.
9. KADRİĆ, Adnan
Jews in the state agencies and offices of the Bosnian Vilayat from 1868 to 1878 (a framework of understanding issues of Minorities in the Ottoman Empire in the second half of the 19th century), *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi (OTAM)*, sayı 33 (2013), 95-111.
10. KASUMOVIĆ, Fahd
Understanding Ottoman Heritage in Bosnia and Herzegovina: Conversions to Islam in the Records of the Sarajevo Sharia Court, 1800-1851, *Belleten*, Cilt 80, sayı 288 (2016), 507-530.

11. KURSAR, Vjeron
Being an Ottoman Vlach: On Vlach identity (Ies), role and status in western parts of the Ottoman Balkans (15th-18th centuries), *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi (OTAM)*, sayı 34 (2013), 115-161.
12. ORUÇ, Hatice
Vefeyât: Dr. Ahmed S. Aličić (1934-2014), *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi (OTAM)*, sayı 37 (2015), 413-416.
13. TURAN, Tufan
İspanya Elçilik Raporlarında 1875 Hersek İsyanı, *Belleten*, Cilt 82, sayı 294 (2018), 627-673.
14. TURHAN SEL, Fatma
The Rebellious Kapudan of Bosnia: Hüseyin Kapudan (1802-1834), *Osmanlı Araştırmaları*, Cilt 44, sayı 44 (2014), 457-474.
15. ÜNAL, Uğur
Sultan Abdülaziz Döneminde Bosna Nizâmiye Alayları (1861-1876), *Belleten*, Cilt 81, sayı 290 (2017), 227-242.
16. ZİŞAN FURAT, Ayşe
Berlin Antlaşması sonrasında Balkanlar'da Cemaat-i İslamiyelerin teşekkülü (1878-1918), *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi (OTAM)*, sayı 33 (2013), 63-93.

Radovi koji se primarno ne odnose na prostor Bosne i Hercegovine, ali u kojima susrećemo određene brojeve podataka o bosanskohercegovačkoj prošlosti:

- 1) AMEDOSKI, Dragana
Alaca Hisar Sancağına Ait 1536 Tarihli Bir Vakıf Defteri, *Belleten*, Cilt 76, sayı 275 (2012), 31-44.
- 2) AYDIN, Mithat
Bulgaristan Yol Ayrımında: İvan S. Gešov Meselesi, *Belleten*, Cilt 77, sayı 280 (2013), 1071-1102.
- 3) AYDIN, Bilgin / GÜNALAN Rıfat
Ruus Defterlerine Göre XVI. Yüzyılda Osmanlı Eyalet Teşkilatı ve Gelişimi, *Osmanlı Araştırmaları*, Cilt 38, sayı 38 (2011), 27-160.
- 4) BEYDİLLİ, Kemal
II. Murad'ın Eşi Sırp Prensesi Mara Branković (1418-1487), *Osmanlı Araştırmaları*, Cilt 49, sayı 49 (2017), 383-412.
- 5) ÇAR DRNDA, Hatidža
Pljevlja'da (Taşluca) Nüfusun Yapısı - 15. Yüzyılın İkinci Yarısı ve 16. Yüzyıl, *Belleten*, Cilt 74, sayı 269 (2010), 113-126.
- 6) ÇETİNSAYA, Gökhan
II. Abdülhamid'in İç Politikası: Bir Dönemlendirme Denemesi, *Osmanlı Araştırmaları*, Cilt 47, sayı 47 (2016), 353-409.

- 7) ÇOLAK, Melek
Macar Kaynaklarına Göre Gyula Andrassy ve Osmanlı-Macar İlişkileri (1875-1878), *Tarih İncelemeleri Dergisi*, Cilt 26, Sayı 1 (2011), 51-65.
- 8) DARLING T, Linda
Nasihatnameler, İcmal Defterleri, and the Timar–Holding Ottoman Elite in the Late Sixteenth Century – Part II, Including the Seventeenth Century, *Osmanlı Araştırmaları*, Cilt 45, sayı 45, (2015), 1-23.
- 9) EMECEN, Feridun Mustafa
Osmanlı Taşrasında Saray Bürokrasisi: Şehzade Selim'in Kazayâ Defteri, *Osmanlı Araştırmaları*, Cilt 46, sayı 46, (2015), 213-301.
- 10) ERKAN, Davut
Matrakçı Nasûh'un Hayatı ve Eserleri Üzerine Notlar, *Osmanlı Araştırmaları*, Cilt 37, sayı 37, (2011), 180-197.
- 11) ERSOY HACISALİHOĞLU, Neriman
Bulgaristan Tarih Algısında ve Tarih Ders Kitaplarında Devşirme Sistemi ve Yeniçeriler, *Tarih Dergisi*, sayı 66 (2017/2), 129-154.
- 12) GÖLEN, Zafer
1862 Karadağ Askeri Harekatı ve Sonuçları, *Belleten*, Cilt 75, sayı 273 (2011), 503-544.
- 13) GÖLEN, Zafer
Karadağ Devleti'nin Doğuşu: Osmanlı-Karadağ Sınır Tespiti (1858-60), *Belleten*, Cilt 78, sayı 282 (2014), 659-698.
- 14) GÜNER, Selda
Cezzâr Ahmed Paşa (Ö. 1804) Hakkında Bir Takrîr Münasebetiyle Suriye'de İktidar Oyunları, *Belleten*, Cilt 79, sayı 284 (2015), 163-198.
- 15) GÜNEŞ YAĞCI, Zübeyde
Berlin Antlaşmasından Sonra Müslümanların Karadağ'da Kalan Arazileri Meselesi, *Belleten*, Cilt 80, sayı 287 (2016), 177-200.
- 16) İPEK, Nedim
1830'lu Yıllarda Osmanlı'da İç Göç: Üsküp Örneği, *Tarih Dergisi*, sayı 71 (2020/1), 255-280.
- 17) KARAGÖZ, Hakan
General Johann Georg von Browne'un Osmanlı-Habsburg Harpleriyle İlgili Yazmaları ve Bir Örnek İnceleme: 1716 Petervaradin Muharebesi", *Tarih Dergisi*, sayı 70 (2019/2), 51-88.
- 18) PREMOVIĆ, Marijan
Settlements and Population of the Present-day Montenegrin Polimlje in the Second Half of 15th Century, *Belleten*, Cilt 83, sayı 297 (2019), 555-584.
- 19) ŞAKUL, Kahraman
Hattat İsmail Zihni Pasha: Life and Death of an Ottoman Statesman and an Inventor, *Osmanlı Araştırmaları*, Cilt 44, sayı 44 (2014), 67-98.

- 20) TEPEKAYA, Muzaffer
Selanik Vilayeti Almanya ve Fransa Konsoloslarının Öldürülmesi Olayı (6 Mayıs 1876), *Bellekten*, Cilt 77, sayı 280 (2013), 1031-1070.
- 21) TUĞLUCA, Murat
Güvenlik kaygılarının idari modernleşmeye etkisi: Taşlıca'nın idari dönüşümü (1851-1912), *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi (OTAM)*, sayı 38 (2015), 177-218.
- 22) YEŞİL, Fatih
III. Selim Devri Siyasi Literatürüne Bir Katkı: Yeni Bir Layiha Üzerine Notlar, *Bellekten*, Cilt 76, sayı 275 (2012), 75-146.
- 23) YILMAZ, Fikret
Selim'i Yazmak, *Osmanlı Araştırmaları*, Cilt 51, sayı 51 (2018), 297-390.
- 24) ZEYREK, Suat
Balkan Devletlerinin İttifak Arayışı ve Osmanlı Devleti, *Tarih Dergisi*, sayı 57 (2013/1), 69-103.